

Hospodaření ČR v roce 2022: nejrychleji se zadlužující země, pátá nejvyšší inflace v EU, historicky nejvýraznější pokles reálných mezd

4.9.2023 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Stanovisko NKÚ k návrhu státního závěrečného účtu ČR za rok 2022 (4. září 2023)

Česká republika i loni pokračovala v trendu nejrychleji se zadlužující země, dosáhla páté nejvyšší míry inflace v EU a nejvýraznějšího poklesu reálných mezd v historii ČR. Výkon ekonomiky rostl pomaleji než v roce 2021 a v mezinárodním srovnání je ČR sedmou nejpomaleji rostoucí zemí EU. Stát se potýká s vysokými výdaji. Jen mandatorní výdaje - stanovené zákony a smlouvami - přesáhly poprvé v historii jeden bilion korun. ČR nedokázala profitovat ani z nejnižší míry nezaměstnanosti, protože příjmy z vysoké zaměstnanosti nejsou schopny pokrýt neustále rostoucí výdaje. Konstatuje to Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) ve svém „Stanovisku k návrhu státního závěrečného účtu ČR za rok 2022“.

Příjmy státního rozpočtu se od roku 2018 do roku 2022 zvýšily o necelých 16 %, zatímco výdaje vzrostly o 42 %. Růst výdajů státního rozpočtu tak převyšuje růst příjmů o 26 procentních bodů. Příjmy nestačí pokrývat rychle narůstající výdaje a stát tak svůj provoz musí financovat na dluh. V roce 2022 dosáhl schodek státního rozpočtu 360 mld. Kč.

Výkon ekonomiky ČR, vykázaný růstem HDP, vzrostl loni o 2,4 %, což bylo o 1,2 procentního bodu méně než v roce 2021. Snahy o zotavení ekonomiky po pandemii covidu-19 byly zpomaleny energetickou krizí, kterou prohloubil konflikt na Ukrajině a jeho ekonomické dopady. Avšak mezinárodní srovnání ukazuje, že tři čtvrtiny zemí EU mají vyšší meziroční růst HDP než Česká republika, která se stala sedmou nejpomaleji rostoucí zemí EU.

ČR i loni pokračovala v trendu nejrychleji se zadlužující země EU. Veřejný dluh ČR v roce 2022 vzrostl meziročně o více než 430 mld. Kč a přiblížil se k hranici tří bilionů korun. Situaci sice negativně ovlivnila mj. energetická krize, vysoká inflace a válečný konflikt na Ukrajině, ale podobné problémy řeší i ostatní státy EU. „Proto je alarmující, že většina z nich je na rozdíl od ČR úspěšná ve snaze snižovat své zadlužení a zároveň zvyšovat HDP. Ukazuje se, že ČR se s těmito problémy neumí vypořádat tak dobře jako ostatní země EU,“ uvedl prezident NKÚ Miloslav Kala.

Porovnáme-li výši zadlužení v letech 2020 a 2022, vykazuje ČR jasně nejvyšší nárůst v EU. V tomto období vzrostl podíl veřejného dluhu ČR ve vztahu k HDP o 6,4 procentního bodu. Většina ostatních zemí EU své zadlužení k HDP dokázala naopak v průměru o šest procentních bodů snížit. Kromě ČR své zadlužení zvýšily pouze tři země - Malta, Rumunsko a Lucembursko, avšak významně méně než ČR (v rozmezí 0,1 až 0,5 procentního bodu). „Výrazný nárůst zadlužení v ČR je způsoben převážně běžnými výdaji souvisejícími s provozem státu, na které nestačí vybrané příjmy,“ konstatuje prezident NKÚ Miloslav Kala a dodává: „Tento nárůst není způsoben významnou investiční aktivitou, která by pomohla řešit problémové oblasti veřejného života, jako např. dopravní síť, energetickou soběstačnost, důchodový systém nebo digitalizaci a reformu veřejné správy, a podpořila tak budoucí ekonomický vývoj.“

Stát se potýká s vysokými mandatorními a kvazimandatorními výdaji. Mandatorní výdaje v loňském roce poprvé přesáhly bilion korun, když oproti roku 2021 vzrostly o více než 94 miliard korun. Stály

za tím především mimořádné valorizace důchodů, které zvýšily průměrný starobní důchod přibližně o 1 700 Kč měsíčně. Rychlé tempo růstu těchto výdajů způsobilo deficit důchodového systému, který v roce 2022 dosáhl 21,5 mld. Kč. Významnou složkou mandatorních výdajů jsou a budou výdaje na obsluhu státního dluhu, které loni dosáhly téměř 50 mld. Kč, což je cca 14 % z 360miliardového deficitu státního rozpočtu.

Průměrná míra inflace za rok 2022 činila v ČR podle Eurostatu 14,8 %, což bylo o 5,6 procentního bodu více než průměr EU. V rámci EU se jednalo o pátou nejvyšší hodnotu. Po vzniku samostatné ČR byla vyšší inflace pouze v roce 1993, kdy dosáhla 20 %. Takto vysoká inflace významně zpomaluje ekonomický růst a snižuje životní úroveň obyvatel. „Vláda by se měla snažit především o systémové fiskální kroky a zaměřit se na příčiny inflace, způsobené mj. výdajovou expanzí, která má za následek schodkové hospodaření a rychle rostoucí zadlužování státu,“ podotkl prezident NKÚ Miloslav Kala.

Zejména kvůli vysoké inflaci přinesl loňský rok změnu trendu do vývoje mezd. Zatímco v předchozích letech růst průměrné mzdy inflaci převyšoval, loni došlo k nejvyššímu poklesu reálných mezd v historii samostatné ČR. Reálně mzda klesla o 7,5 %, tedy téměř o 2 500 Kč měsíčně. A to přesto, že v roce 2022 průměrná měsíční nominální mzda vzrostla na více než 40 000 Kč. Další snížení průměrné reálné mzdy se očekává i v roce 2023, a to o 2,6 %.

Míra nezaměstnanosti se v ČR i v loňském roce udržela v evropském srovnání na rekordně nízké úrovni, když dosáhla jen 2,2 %. Ani takto vysoká zaměstnanost negenerovala dostatek příjmů k pokrytí rostoucích výdajů, je tedy zřejmé, že jakékoli zhoršení ukazatele nezaměstnanosti v sobě nese riziko dalšího zvyšování veřejného dluhu.

Odbor komunikace

Nejvyšší kontrolní úřad

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/hospodareni-cr-v-roce-2022:-nejrychleji-se-zadluzuji-ci-zeme--pata-nejvyssi-inflace-v-eu--historicky-nejvyraznejsi-pokles-realnych-mezd-id13376>